

บทที่ 5

สรุป และอภิปรายผล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 149 คน ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 68 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) วิเคราะห์ค่าที (t-test) และความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ได้ผลสรุปการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี ในภาพรวมพบว่า ครูผู้สอนมีการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.40)

2. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า

2.1 ครูผู้สอนเพศชายมีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.34)

2.2 ครูผู้สอนเพศหญิงมีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.43)

3. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า

3.1 ครูผู้สอนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาในระดับปริญญาตรี มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.36)

3.2 ครูผู้สอนที่มีวุฒิมัธยมศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.89)

4. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน พบว่า

4.1 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน ต่ำกว่า 10 ปี มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.14)

4.2 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.49)

5. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี ในภาพรวม จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า

5.1 ครูผู้สอนที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (2.90)

5.2 ครูผู้สอนที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3.32)

5.3 ครูผู้สอนที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการปฏิบัติรวมทุกด้านโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (3.59)

6. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี

จำแนกตามเพศ คือ ครูผู้สอนเพศชายและครูผู้สอนเพศหญิง ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

6.1 ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2.1 ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2.2 ด้านทักษะและกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05

6.2.3 ด้านเจตคติและค่านิยม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

6.2.4 ด้านการจัดการและการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ

ทางสถิติ

6.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ

6.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ

7. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา คือ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีและตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

7.1 ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2.1 ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7.2.2 ด้านทักษะและกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05

7.2.3 ด้านเจตคติและค่านิยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05

7.2.4 ด้านการจัดการและการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05

7.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05

7.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

8. การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี
จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน คือ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี และ
ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.1 ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05

8.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.2.1 ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8.2.2 ด้านทักษะและกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05

8.2.3 ด้านเจตคติและค่านิยม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

8.2.4 ด้านการจัดการและการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ

8.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง

สถิติ

8.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05

9. การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี
จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและ
ขนาดใหญ่ ในภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้าน พบว่า

9.1 ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ .05

9.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

9.2.1 ด้านความรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

9.2.2 ด้านทักษะและกระบวนการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่

ระดับ .05

9.2.3 ด้านเจตคติและค่านิยม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.2.4 ด้านการจัดการและการปฏิบัติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

9.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยเสนอประเด็นในการอภิปรายผลดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูในจังหวัดชลบุรี มีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดการเรียนการสอนครูผู้สอนควรได้รับการฝึกฝนและเตรียมตัวอย่างดีก่อนที่จะสอนต้องมีความรู้เพียงพอเพื่อที่จะสอนเนื้อหาวิชาได้อย่างถูกต้องแม่นยำแล้ว ทำให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ครูผู้สอนจะต้องมีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ คิดวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน คิดและดัดแปลง กิจกรรมการเรียนการสอน จัดสภาพแวดล้อมบรรยากาศในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม (ทวี กุลแก้ว, 2534) คุณสมบัติและสมรรถภาพของครูผู้สอนเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ (มานิตย์ นิลกำเหนิด, 2535) จึงจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในระดับมัธยมศึกษาประสบความสำเร็จตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง แต่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูผู้สอนยังมีปัญหา เช่นครูมีความรู้ความสามารถไม่ตรงกับวิชาที่ตนเองสอน มีคาบสอนมาก มีงานพิเศษและงานที่ได้รับมอบหมายมาก หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรใหม่ ที่ครูต้องทำความเข้าใจในด้านโครงสร้างองค์ประกอบต่าง ๆ ของ

ให้การจัดการเรียนการสอนยังออกมาไม่ดีพอ ทำให้ยังขาดประสิทธิภาพในการสอน แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีการทดลองใช้หลักสูตร เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการปรับตัวสู่การเปลี่ยนแปลงโดยกำหนดให้ ปีการศึกษา 2544 จัดให้มีโรงเรียนนำร่องในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดละ 1 โรงเรียน ปีการศึกษา 2545 กำหนดให้เขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตพื้นที่การศึกษามีโรงเรียนแกนนำในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาละ 1 โรงเรียน ปีการศึกษา 2546 กำหนดให้ทุกโรงเรียนในทุกเขตพื้นที่การศึกษาใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ความบกพร่องในขั้นตอนการปฏิบัติงานการใช้หลักสูตรย่อมเกิดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สูดใจ ไสสุก (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ เกิดปัญหาครูบางส่วนไม่เข้าใจหลักสูตร ขาดการหาความรู้เพิ่มเติม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้ พบว่ามีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ในการเตรียมการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนรู้ วิธีสอน วิธีวัดผล เครื่องมือการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ที่กำหนด ครูจะได้ไตร่ตรอง พิจารณาได้อย่างถี่ถ้วนและระมัดระวังในเรื่องการจัดการเรียนรู้ ความมุ่งหมายของสิ่งที่จัดการเรียนรู้ การดำเนินการจัดการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรม การกำหนดงานให้ผู้เรียน ซึ่งทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ไม่สับสน ประหยัดเวลา ลดความผิดพลาดได้เพื่อให้ครูเกิดความเชื่อมั่นว่า การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ ครูผู้สอนควรมีความกระจำนในเนื้อหาวิชาที่จะสอน การเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมในการที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนที่ดีเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น เพื่อครูจะได้มีโอกาสพิจารณาในการเลือกจัดหาสื่อการเรียนรู้ เตรียมจัดทำปรับปรุงและทดลองใช้สื่อที่ผลิตเหล่านั้น เพื่อให้บังเกิดผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง แต่ในบางครั้ง การเตรียมการจัดการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรใหม่จึงทำได้ค่อนข้างยาก เพราะต้องมีการศึกษาโครงสร้าง องค์ประกอบของหลักสูตร ในขณะที่หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่บ่อย ๆ ครูผู้สอน มีจำนวนชั่วโมงสอนมากและต้องสอนในวิชาที่ตนไม่ได้เรียนมา ทำการสอนหลายวิชา และมีงานพิเศษมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บาคัส (Bachus, 1972) ได้ศึกษาการเตรียมงานทางด้านวิชาการของอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมที่จบมาจากวิทยาลัยครู สภาพการสอนและทัศนคติที่มีต่อหลักสูตร เนื้อหาวิชา รวมทั้งความก้าวหน้าในอาชีพครู พบว่าอาจารย์ผู้สอนส่วนมากไม่ได้รับการเตรียมตัวทาง

วิชาการอย่างเพียงพอและต้องสอนวิชาที่ไม่ตรงกับวิชาที่ตนได้เรียนมา จำนวน ชั่วโมงในการสอนมีมาก

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ มีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดย

เฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ในการจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนต้องคำนึงถึง การจัดสภาพการณ์ให้สอดคล้องกับ ระบบ ระเบียบ ตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด จุดมุ่งหมาย (ทศนา เขมมณี, 2534) และต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานศึกษา สภาพสิ่งแวดล้อม พยายามหาวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพและคุณสมบัติตามศักยภาพ ดังนี้ รู้จักคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวินัยใฝ่หาความรู้และทักษะ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร สามารถทำงานเป็นหมู่คณะ มีความรับผิดชอบ รู้จักเสนอความคิดและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ครูผู้สอนยังคุ้นเคยกับการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ไม่ยอมเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ตามโครงสร้างของหลักสูตรใหม่ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้ครูผู้สอนต้องจัดหาเนื้อหาสาระของแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้องกับสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้นนั้น ครูผู้สอนจึงมีความรู้ลึกซึ้งยากและมีงานเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โทเนอร์ (Toner, 1978) ศึกษาการวิเคราะห์สภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่า อาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นจำนวนมาก ไม่ยอมรับวิธีการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และงานวิจัยของ เวสเลอร์ (Wheasler, 1978) ศึกษาเปรียบเทียบการสอนวิชาสังคมศึกษาระหว่างการสอน สองประเภท โดยทดลองกับวิชาประวัติศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้วิธีสอนแบบค้นคว้าด้วยตนเองมีความคิดรวบยอดในวิชาประวัติศาสตร์มากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมซึ่งเรียนกับอาจารย์ที่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายหรือการสอนตามแบบเรียน นอกจากนี้เขาได้เสนอแนะว่าในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ผู้สอนควรใช้เทคนิคการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ

1.3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้ มีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนอยู่

ในระดับ ปานกลาง ในการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นการนำวัสดุ อุปกรณ์ ระบบและวิธีการมาเป็นตัวกลาง ในการให้การศึกษแก่ผู้เรียน ให้บรรลุจุดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมล เวียสุวรรณ และ นิตยา เวียสุวรรณ, 2539) หรือเครื่องมือที่ช่วยสื่อความหมายระหว่างครูและนักเรียน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้อำนาจไปอย่างก้าวหน้า เครื่องมือทุกชนิดจึงเป็นสื่อการเรียนรู้ได้ เช่น หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ไลต์ทัศนวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคคลและแหล่งชุมชนต่าง ๆ (มานิตย์ นิลกำเนิด, 2535) สื่อการเรียนรู้ จึงเป็นจุดรวมความสนใจ เพิ่มความเป็นรูปธรรมและความเป็นจริงต่อ การเรียนรู้ สามารถนำเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามาในห้องเรียนได้

เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่เรียนรู้ได้ถูกต้อง จดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน สื่อการเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (มานิตย์ นิลกำเหนิด, 2535) ที่ผ่านมาสื่อการเรียนรู้ที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม คือ หนังสือและแบบฝึกหัด การเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ต้องมีชีวิตชีวา มีสีสันของการทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เครื่องมืออุปกรณ์การเรียน อาจมีตั้งแต่ของง่าย ๆ จำพวกกระดาษ ดินสอ ไปจนถึงอุปกรณ์การสื่อสาร เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนั้น การให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติจริง ก็ถือเป็นสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญด้วยในห้องเรียนควรประกอบด้วย สื่อ อุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ มีผนังห้องที่มีสีสันไว้แสดงผลงาน ต่าง ๆ มีลูกโลก แผนที่ ให้ผู้เรียนได้สัมผัสจับต้องได้ มีแหล่งความรู้เอกสารหลักฐานที่เป็นของจริง ภาพงานศิลปะ ดนตรี วรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีสื่อประกอบ คอมพิวเตอร์ สื่อการเรียน การสอนที่ทันสมัย ซอฟต์แวร์ เพื่อการสืบค้นข้อมูลและสื่อต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อให้เรียนรู้สิ่งที่เป็นไปได้ตามสภาพจริง สื่อการเรียนรู้บางอย่าง ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมกลับบ้านได้ เพื่อนำไปศึกษาร่วมกับคนในครอบครัว โดยถือว่าสมาชิกในครอบครัวก็เป็นแหล่งการเรียนรู้อีกแหล่งหนึ่ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) แต่อุปสรรคของการใช้สื่อการเรียนรู้นั้นอาจเป็นผลมาจาก งบประมาณในการจัดซื้อสื่อมีจำนวนน้อย รวมทั้ง วัสดุ อุปกรณ์ สื่อในโรงเรียนมีอยู่จำนวนจำกัด อุปกรณ์ สื่อบางชนิดมีราคาแพงและหายาก ไม่เพียงพอต่อความต้องการของครู การที่ครูผู้สอนจะผลิตสื่อการเรียนรู้มาใช้ในการกิจกรรมการเรียนรู้ก็ทำได้ยากลำบากเพราะครูผู้สอนมีคาบสอนมาก งานพิเศษที่ได้รับมอบหมายมากและยังขาดงบประมาณสนับสนุน ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้บรรลุถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามเป้าหมายที่วางไว้ค่อนข้างทำได้ยากลำบาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ สิงห์โตทอง (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์และการประเมินหนังสือเรียนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่องพระพุทธศาสนา พบว่า โรงเรียนขาดสื่อและแหล่งวิชาการในโรงเรียน ที่จะให้ความรู้แก่นักเรียน และงานวิจัยของ นางลักษณ จันทรแสนโรจน์ (2529) พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ต้องการสื่อและอุปกรณ์การสอน เอกสารประกอบหลักสูตรและคู่มือ ที่จะนำมาใช้ในการประกอบการสอนมากที่สุด และงานวิจัยของ กนก รัตน์ ชาญกว้าง (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขต 9 พบว่าสื่อการเรียนรู้ไม่เพียงพอและขาดงบประมาณในการจัดซื้อ

1.4 ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีการปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติแสวงหาความรู้ มีการทำโครงการ / โครงการงาน เป็นผู้ผลิตผลงานรวมทั้งมีการทำงานกลุ่มและการจัดทำแฟ้มสะสมงาน (portfolio) ด้วย จะเน้นการประเมินจากสภาพจริง (authentic assessment) อันเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เชื่อถือต่อการค้นหาความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน รวมทั้งสามารถประเมินคุณลักษณะพึงประสงค์ที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน อันเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ เพื่อบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ จึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควบคู่ ผสมผสานไปกับกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยจะประเมินจากความครอบคลุมความรู้ ทักษะ ความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและผลจากโครงการหรือแฟ้มโดยให้สะสมผลงานสะท้อนการสั่งสมการเรียนรู้ของผู้เรียนมาอย่างต่อเนื่อง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้จะต้องกระทำใน หลายวิธีบท ได้แก่ ครูผู้สอนเป็นผู้ประเมิน ผู้เรียนประเมินตนเอง เพื่อนประเมินเพื่อน รวมทั้งผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการประเมินแสดงความคิดเห็น ในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ควรเลือกวิธีการและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เน้นความสามารถและคุณลักษณะที่แท้จริงของผู้เรียนโดยจะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) แต่เมื่อหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนมีการปรับปรุง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ จะต้องทำให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรที่กำหนด ความเข้าใจในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีค่อนข้างน้อย แต่ในสภาพความเป็นจริงครูไม่สามารถนำผลการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ไปปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมเนื้อหา ครูผู้สอนมีคาบสอนมาก หลายวิชา มีงานพิเศษมาก ถึงแม้ว่าจะมีการอบรมชี้แจงการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาริการณ เรือนนาค (2538) พบว่า ในการจัดประเมินผลวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ไม่ได้มาตรฐาน

2. เปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนและขนาดของโรงเรียน พบว่า

2.1 การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามเพศ คือครูผู้สอนเพศชายและครูผู้สอนเพศหญิง ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่าง

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรที่เพิ่งเริ่มใช้มาได้ไม่นาน ทำให้ครูไม่คุ้นเคยกับการนำหลักสูตรไปใช้และยังมีความเข้าใจหลักสูตรไม่ชัดเจน ถึงแม้ว่าครูจะได้รับการศึกษาอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ของผู้รับผิดชอบแล้วก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบบทบาทคือ ทำความเข้าใจหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อย่างชัดเจน ให้บริการวัสดุ หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู ดำเนินการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและครูควรมอบบทบาทที่จะต้องศึกษาหลักสูตรที่ตนเองใช้อย่างชัดเจน จะต้องปรับปรุงหลักสูตรที่ใช้อยู่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น จะต้องทำการสอนให้ถูกต้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร ที่ใช้อยู่และพยายามหาวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการใช้หลักสูตรที่ตนเองเป็นผู้ใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารึก ชุกติติกุล (2524) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษาครู พบว่า นักศึกษาเพศชายหรือเพศหญิงสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ทัดเทียมกัน

2.2 การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษา คือครูผู้สอนที่มีวุฒិการศึกษาระดับปริญญาตรีและตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าวุฒิการศึกษามีผลทำให้พฤติกรรมการสอนของ ครูผู้สอนแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักสูตรใหม่ที่เพิ่งประกาศใช้ได้ไม่นาน ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษามากกว่าจะสามารถรับรู้ ความรู้แปลก ๆ ใหม่ ที่ทันเหตุการณ์ มีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรได้ง่าย มีความเชื่อมั่นและมีประสิทธิภาพในการจัดการสอนได้ดีกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาน้อยกว่า ส่งผลให้ไม่มีปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร เทียมทอง (2520) ที่ศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรแตกต่างกันเป็นส่วนมาก และงานวิจัยของ สมบูรณ์ สว่างวรชาติ (2520) ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับร่าง ครั้งที่ 1) กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนที่เรียนกับครูที่มีวุฒิการศึกษต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่เรียนกับครูที่มีวุฒิ ป.กศ. หรือเทียบเท่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด

2.3 การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี

จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน คือครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอน ต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมากมีระดับของการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนดีกว่าครูที่มีประสบการณ์น้อย เป็นเพราะว่าประสบการณ์เป็นสิ่งที่สะสมความเชี่ยวชาญชำนาญการ การคิดแก้ปัญหาและเทคนิคกลยุทธ์ที่รอบคอบและรัดกุมเป็นระบบระเบียบ วิธีการตามกระบวนการขั้นตอนอย่างเหมาะสมสถานการณ์ และปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปของนักเรียนในแต่ละปีการศึกษา ดังนั้นครูที่มีประสบการณ์น้อยจึงมีระดับของการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนน้อยกว่าครูที่มีประสบการณ์มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ สว่างวรชาติ (2520) ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่เรียนกับครูที่มีประสบการณ์ 11 ปี ขึ้นไปมีแนวโน้มจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด

2.4 การจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดชลบุรี จำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในภาพรวม พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก ครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนรู้ มีสื่อการสอนการเรียนรู้ที่ทันสมัยและมากมาย งบประมาณ บุคลากรเพียงพอต่อการสอน ครูผู้สอนสอนตรงตามวิชาเอก ครูผู้สอนทำการสอนเพียง 1-2 รายวิชา มีชั่วโมงในการสอนน้อย สภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้นครูผู้สอนจึงมีเวลาในการศึกษาเอกสาร โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร การเตรียมการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ที่ดี ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งตรงกันข้ามกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ครูผู้สอนในโรงเรียนมีจำนวนน้อย สอนไม่ตรงตามวิชาเอก สอนหลายรายวิชา ครูผู้สอนมีงานพิเศษที่ได้รับมอบหมายมาก ครูผู้สอนจึงมีเวลาในการศึกษาเอกสาร โครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตรน้อย จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมบูรณ์ สว่างวรชาติ (2520) ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงที่สุด รองลงมาเป็นโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ปรับปรุงแก้ไขในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการเตรียมการจัดการเรียนรู้

ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรได้ศึกษาหลักสูตร โครงสร้าง เอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งเนื่องจากหลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ซึ่งจะช่วยให้เราจัดทำกำหนดการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ และกำหนดกิจกรรม สื่อการเรียนรู้ เครื่องมือวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเวลาและเนื้อหา เพื่อการเตรียมการจัดการเรียนรู้จะได้มีประสิทธิภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. ด้านการจัดการเรียนรู้

ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียน ฝึกให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาเป็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการสร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนและทำให้บรรลุถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3. ด้านการผลิตและการใช้สื่อการเรียนรู้

ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรมีการใช้สื่อการเรียนรู้สอนนักเรียนทุกครั้งที่เข้าสอน สื่อการเรียนรู้ควรเป็นสื่อที่หาได้จากท้องถิ่นหรือจัดซื้อมาเพื่อให้บรรลุและสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ควรมีการศึกษาคู่มือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อนำไปสร้างแบบทดสอบให้ตรงกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และทำบันทึกของนักเรียนให้เป็นระบบเพื่อติดตามผลการเรียนของนักเรียนและหาข้อบกพร่องของนักเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับ ความต้องการ ความช่วยเหลือในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง
2. ควรวิจัยการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในช่วงชั้นอื่น ๆ นอกจากช่วงชั้นที่ 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง
3. ควรศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยังไม่อยู่ในระดับที่พอใจ จึงควรศึกษาระดับสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป
4. ควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และช่วงชั้นอื่น ๆ ให้ครบทุกช่วงชั้น
5. ควรศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการปฏิบัติเท่านั้น
6. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูล เชิงลึกมากกว่าการวิจัยครั้งนี้